

Van dezelfde auteur

De geboorte van Venus
In ongenade
In het gezelschap van de courtisane

Wil je op de hoogte worden gehouden van de romans van Orlando uitgevers? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via onze website www.orlandouitgevers.nl.

SARAH DUNANT

Schoonheid en schande

Vertaald door Petra C. van der Eerden

ORLANDO
uitgevers

Copyright © Sarah Dunant, 2013
Nederlandse vertaling © 2013 Orlando uitgevers,
een onderdeel van De Arbeiderspers | A.W. Bruna Uitgevers, Utrecht
Vertaald door Petra C. van der Eerden
Oorspronkelijke titel *Blood & Beauty*
Oorspronkelijke uitgever Virago Press, an imprint of Little,
Brown Book Group, London
Omslagontwerp b'IJ Barbara
Foto omslag © Melone, Altobello (1490-1543): Portrait of Cesare
Borgia. Bergamo, Accademia Carrara. © 2013. Photo Scala, Florence
Bartolomeo Veneto (1502-1530): Lucrezia Borgia, 1505. © 2013.
Photo Scala, Florence/BPK, Bildagentur für Kunst, Kultur und
Geschichte, Berlin
Foto auteur © Charlie Hopkinson

ISBN 978 90 229 6020 2

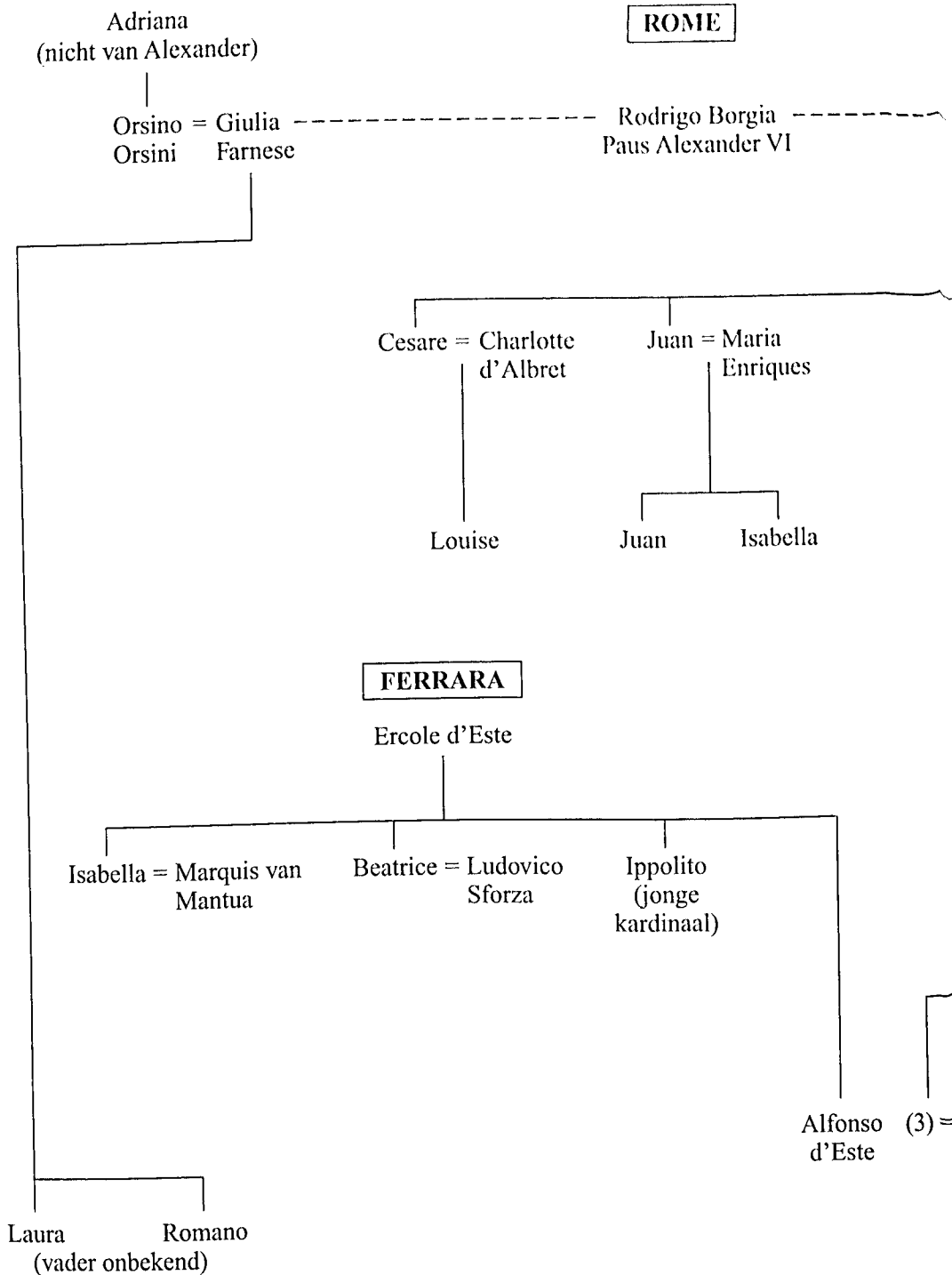
NUR 302

www.orlandouitgevers.nl

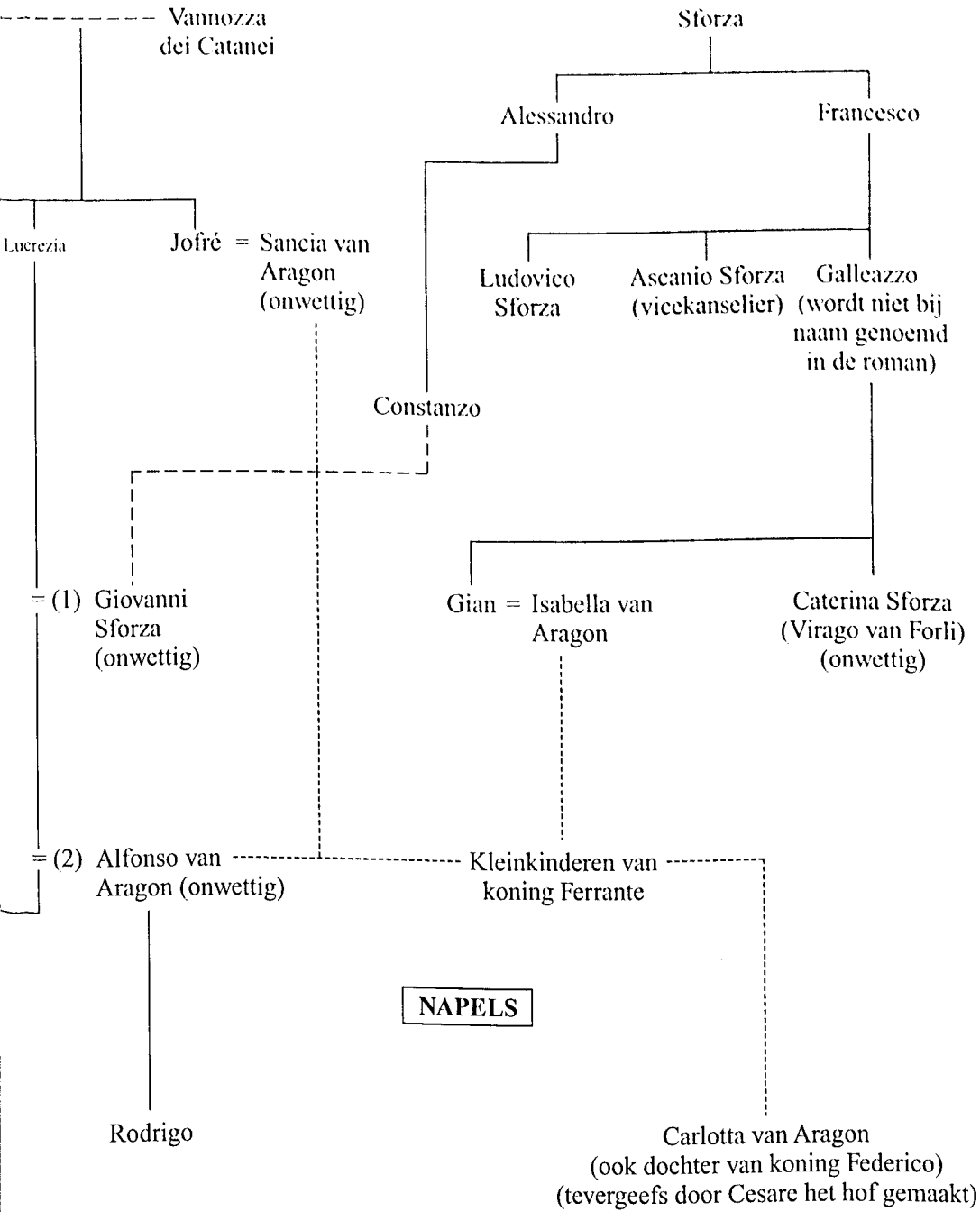
www.leescluborlando.nl

*Voor Anthony,
die het beden net zo levendig heeft gemaakt als het verleden.*

MILAAN

HISTORISCH BIJSCHRIFT

Aan het einde van de vijftiende eeuw is de kaart van Europa al behoorlijk herkenbaar voor de moderne mens. Frankrijk, Engeland, Schotland, Spanje en Portugal waren stuk voor stuk geografische en politieke eenheden, bestuurd door erfelijke monarchieën. Italië bestond echter nog steeds uit een hoeveelheid stadstaten, wat het land kwetsbaar maakte voor invasies van buitenaf. Met uitzondering van de republiek Venetië waren deze staatjes veelal in handen van familiëdynastieën: in Milaan het huis Sforza, in Florence De Medici, in Ferrara D'Este en in Napels en in het zuiden het Spaanse huis Aragon.

In het hart van dit alles lag Rome, een leeuwenkuil waar onderling strijd werd gevoerd door verschillende gevestigde families, maar ook, en belangrijker, de zetel van de paus. Hoewel het wereldlijke grondgebied van de paus bescheiden was – en vaak verpacht aan pauselijke vicarissen – was zijn invloed immens. Als hoofd van de Kerk beheerde de paus, meestal een Italiaan, een onmetelijk netwerk van beschermheerschappen door heel Europa. En als Gods plaatsvervanger op aarde kon hij zijn geestelijke macht voor strategische en politieke doeleinden inzetten; wat hij ook deed. In een tijd waarin de katholieke Kerk het hoogste gezag voerde en corruptie binnen de Kerk hoogtij vierde, was het niet ongebruikelijk dat pausen rijkdom voor zichzelf verzamelden en de carrière en welvaart van hun familieleden voorrang gaven. In sommige gevallen betrof het zelfs hun eigen onwettige kinderen.

Dit was het geval in 1492, toen na de dood van Innocentius VIII de pauselijke troon in Rome vrijkwam, klaar voor de nieuwe opvolger.

I

'Habemus papam' (We hebben een paus)

Hij heeft de leeftijd waarvan Aristoteles zegt dat de man dan op zijn wijst is: robuust van lijf en leden, sterk van geest, ideaal toegerust voor zijn nieuwe positie.'

Sigismondo de Conti, pauselijk secretaris, 1492

11 augustus 1492 – Rome

De dageraad trekt als een paarsblauwe kneuzing langs de nachthemel omhoog, als vanuit het paleis een raam wordt opengegooid en er een gezicht verschijnt, de trekken vervormd door het flakkerende licht van de toortsen onder het venster. Op de piazza is het garnizoen soldaten dat de rust moet bewaren, in slaap gevallen. Maar de soldaten ontwakken al snel als de stem luid schalt:

‘We hebben een paus!’

Binnen is de lucht zurig van het zweet van oude lijven. Rome is in augustus een stad van drukkende hitte en dood. Vijf dagen lang hebben drieëntwintig mannen opgesloten gezeten in een grote kapel die meer aanvoelt als een kazerne. Stuk voor stuk zijn het mannen met status en rijkdom, gewend om van zilveren borden te eten, met tien bedienden die hen op hun wenken bedienen. Maar hier zijn geen klerken om hun brieven te schrijven en geen koks om banketten te bereiden. Hier, met slechts één knecht om hen te kleden, eten de mannen sobere maaltijden geserveerd door een houten luikje dat dichtklikt als het laatste bord uitgereikt is. Het daglicht glipt naar binnen door kleine raampjes hoog in de muur en 's avonds flakkeren talloze kaarsen onder het tongewelf, dat beschilderd is met lucht en sterren, schijnbaar zo wijds als het firmament. Ze bivakkeren continu in elkaars gezelschap, dat ze alleen mogen verlaten voor de officiële taak van het stemmen of om hun behoefte te doen, en zelfs op de latrines gaat het werk door; onderhandelingen en overredingen overstemmen het urinegedruppel van mannen op leeftijd. Als ze eindelijk te moe zijn om verder te praten, of om Gods hulp willen vragen, mogen ze zich terugtrekken in de cellen: een reeks provisorische hokjes opgesteld langs de muren van de kapel, met daarin

een stoel, een tafel en een veldbed om op te slapen: een soberheid die zonder twijfel moet herinneren aan de beproevingen van heiligen in spe.

Maar heiligen zijn tegenwoordig schaars, vooral binnen het roomse college van kardinalen.

Op de ochtend van 6 augustus werden de deuren vergrendeld. Tien dagen eerder was paus Innocentius VIII na jaren van chronische kwalen eindelijk bezweken aan de uitputtende pogingen om in leven te blijven. In hun vertrekken binnen het Vaticaan hadden zijn zoon en dochter geduldig afgewacht tot ze aan zijn bed geroepen zouden worden, maar zijn laatste ogenblikken waren voorbehouden gebleven aan kibbelende kardinalen en artsen. Zijn lichaam was nog warm toen de verhalen zich als putlucht door de straten begonnen te verspreiden. De wolvenmeute van ambassadeurs en diplomaten ademde de geruchten diep in en ze stuurden hun eigen versie in de zadeltassen van snelle paarden het land door: verhalen over hoe het lichaam van Zijne Heiligheid er verschrompeld bij lag, ondanks een lege flacon bloed, getapt uit de aderen van Romeinse straatjongens, op voorschrift van een joodse arts die had gezworen dat dit de paus het leven zou redden; hoe diezelfde leeggebloede jongens reeds als visvoer op de bodem van de Tiber lagen, terwijl de arts nog bezig was de stad te ontvluchten. Boven het pauselijk beddengoed was de gunsteling van de paus, de opvliegende kardinaal Della Rovere, intussen zo druk aan het bekvechten met vicekanselier kardinaal Rodrigo Borgia, dat geen van beiden merkte dat Zijne Heiligheid niet meer ademde. Wellicht was Innocentius gestorven om aan het lawaai te ontkomen: ze hadden immers al jaren ruzie.

Natuurlijk moet iedereen in zo'n web van roddels zelf uitmaken wat hij gelooft, en verschillende vorsten nemen hun nieuwtjes, net als hun vlees, meer of minder sappig tot zich. Hoewel maar weinigen zullen twifelen aan de scherpe klauwen van de kardinalen, zullen anderen zich verwonderen over het bloed, aangezien de hele stad weet dat Zijne Heiligheid al wekenlang alleen leefde van de melk van een min die vlakbij in een zijkamer geïnstalleerd was en per kopje betaald werd. Dat is nog eens een mooie manier om naar de hemel te gaan: dronken van de smaak van moedermelk.

Wat betreft het daaropvolgende conclaaf, welnu, de enige veilige

voorspelling is dat de uitslag onmogelijk te voorspellen valt. Dat en het feit dat de keuze van de volgende vertegenwoordiger van God op aarde even sterk bepaald zal worden door omkoperij en protectie als door vrome kwalificaties voor de positie.

***

Als de uitgeputte kardinalen zich aan het einde van de derde dag terugtrekken naar hun cel zit Rodrigo Borgia, de pauselijke vicekanselier en kardinaal van het Spaanse Valencia, van het uitzicht te genieten. Boven de prachtig, geschilderde draperieën op de muren (nieuwe kardinalen willen nog weleens proberen de gordijnen open te trekken) prijkt een tafereel uit het leven van Mozes: Jetro's dochters liefelijk en fris, de krullen in hun haar en de kleur van hun gewaden stralend, zelfs in het kaarslicht. De Sixtijnse Kapel kan zich beroemen op zestien van dergelijke fresco's – tafereelen rond Christus en Mozes – en wie genoeg invloed heeft, mag kiezen waar in de cyclus van schilderijen hij zijn cel wil hebben. Opdat niemand zijn ambitie over het hoofd ziet, zit kardinaal Della Rovere momenteel onder de beeltenis van Christus die Petrus de sleutels van de kerk geeft, terwijl zijn grootste rivaal Ascanio Sforza genoeg moest nemen met Mozes met de stenen tafelen (hoewel sommigen zouden zeggen dat de Sforza-kardinaal met een broer aan het hoofd van de schurkenstaat Milaan meer mee heeft dan de tien geboden alleen).

Voor het oog van de wereld is Rodrigo Borgia altijd bescheidener geweest in zijn ambities. Hij heeft de post van vicekanselier bekleed onder het bewind van vijf pausen – op zichzelf al een diplomatiek wapenfeit – wat hem, met een reeks beneficia, tot een van de rijkste en invloedrijkste geestelijken in Rome gemaakt heeft. Toch is er één ding dat hij niet in zijn voordeel heeft kunnen gebruiken: zijn Spaanse bloed. En daardoor is de pauselijke troon hem steeds ontgaan. Tot nu toe, wellicht, want na twee openbare stemronden is er een patstelling tussen de voornaamste kandidaten ontstaan; wat zijn bescheiden handjevol stemmen een stuk invloedrijker maakt.

Hij mompelt een kort gebed tot de Maagd Maria, pakt zijn kardinaalsmijter en zoekt zijn weg door het marmeren gangpad tussen de provisorische cellen totdat hij bij de juiste aankomt.

Daar zit, wat vermoeid door de temperatuur en het politieke spel, een jongeman met een Bacchusbuikje en een bleek gezicht. Met zijn achttien jaar is Giovanni de Medici de jongste kardinaal ooit benoemd tot het heilig college en hij moet nog beslissen waar zijn loyaliteit zal komen te liggen.

‘Vicekanselier!’ De jongeman springt op. Het is nu eenmaal zo dat een mens maar zo lang aan politiek kan denken, en zijn gedachten waren afgedwaald naar de roomwitte borsten van een meisje dat tijdens zijn studie in Pisa het bed met hem deelde. Ze had iets – haar lach, de geur van haar huid? – waardoor het háár lichaam is waar hij zich in gedachten tegenaan drukt als hij troost zoekt. ‘Vergeeft u mij, ik hoorde u niet binnenkomen.’

‘Integendeel, ik zou vergeving moeten vragen. Ik stoor je bij het gebed!’

‘Nee... Niet echt.’ Hij biedt de Borgia-kardinaal de enige stoel aan, maar die wuift de oudere man met een handgebaar weg, waarna hij zijn omvangrijke achterste op het veldbed neer laat zakken.

‘Hier zit ik prima,’ zegt hij terwijl hij joviaal met zijn vuist op de stozak slaat. De jonge De Medici staart hem aan. Terwijl de anderen wegwijnen in de niet-aflatende hitte blijft deze grote man opvallend kwiek. Het kaarslicht beschijnt een breed voorhoofd onder een witte tonsuur, een grote haakneus en volle lippen boven een dikke nek. Je zou Rodrigo Borgia werkelijk niet knap kunnen noemen: daarvoor is hij te oud en te fors geworden. En toch, als je eenmaal naar hem kijkt, kun je je blik niet zomaar afwenden, want in die scherpe, zwarte ogen schuilt de energie van een veel jongere man.

‘Nu ik vijf pausverkiezingen heb doorstaan kan ik bijna genieten van de... – hoe zullen we het noemen? – de “uitdagingen” van het leven in conclaaf.’ Net als zijn lichaam is zijn stem imposant, diep en vol, de restanten van een Spaans accent hoorbaar in de lichte keelklank van bepaalde woorden. ‘Maar ik herinner me mijn eerste keer nog. Ik was niet veel ouder dan jij. Het was toen ook augustus, helaas een slechte maand voor de gezondheid van onze Heilige Vaders. Onze gevangenis was toen natuurlijk nog niet zo fraai. We werden opgevreten door de muggen en het bed deed zeer aan mijn botten. Maar ik heb het overleefd.’ Hij lacht, een groots geluid, zonder enige gêne of aanstellerij. ‘Al

had ik natuurlijk niet zo'n buitengewone vader als voorbeeld. Lorenzo de Medici zou trots geweest zijn om je hier je plaats in conclaaf te zien innemen, Giovanni. Ik betreur zijn dood zeer. Het was een heel verlies, niet alleen voor Florence, maar voor heel Italië.'

De jongeman buigt het hoofd. *Pas op, mijn zoon. Rome is tegenwoordig een poel des verderfs, het middelpunt van alles wat slecht is.* Onder zijn gewaad heeft hij een brief van zijn vader: advies over het betreden van de slangenkuil van de kerkpolitiek, van een man die zijn leven lang het talent had om zich op dun ijs te begeven en de indruk te geven dat hij danste. *Je kunt maar weinigen vertrouwen. Hou je gedachten voor je tot je gevestigd bent.* Na zijn vaders dood, slechts een paar maanden geleden, heeft de jonge kardinaal de brief in zijn geheugen geprent, hoewel hij nu graag zou willen dat de woorden minder algemeen en meer specifiek waren.

'Vertel eens, Giovanni...' Rodrigo Borgia begint overdreven zacht te fluisteren alsof hij vooruitloopt op de geheimen die ze gaan delen. '... red je het een beetje in dit gecompliceerde proces?'

'Ik bid God dat we de juiste leider zullen vinden.'

'Goed gesproken. Ik weet zeker dat je vader fel gekant was tegen de zondigheid van de Kerk en je heeft gewaarschuwd voor valse vrienden die je in hun corruptie willen laten delen.'

Het huidige college van kardinalen kent weinig mannen van allooï en met hen kun je je maar beter terughoudend en gereserveerd opstellen. De jongeman legt onwillekeurig zijn hand op de borst om te voelen of de brief daar nog veilig verborgen zit. *Kijk uit voor verleiders en slechte raadgevers, kwaadaardige lieden die je onderuit zullen halen en je als een gemakkelijke prooi zien omdat je jong bent.*

Zelfs de adelaarsblik van de vicekanselier zou toch geen geheimen kunnen zien door twee lagen stof heen?

Buiten doorklieft een schreeuw de lucht, gevolgd door een schot van een haakbus: een nieuwerwets wapen voor een nieuwerwetse tijd. De jongeman kijkt omhoog naar het hoge, verduisterde raam.

'Geen zorgen. Dat is de gebruikelijke herrie maar.'

'O... nee, ik maak me geen zorgen.'

De verhalen zijn bekend: hoe Rome tussen twee pausen in onbestuurbaar wordt, hoe oude rekeningen vereffend worden door messte-

ken in donkere stegen, en nieuwe vetes worden beraamd onder de dekmantel van een algemene, uitbundige gewelddadigheid die varieert van diefstal en vechtpartijen tot moord. Maar het ergste wordt bewaard voor de mannen die te zeer in de gratie hebben gestaan, omdat zij het meest te verliezen hebben.

‘Je had hier moeten zijn toen de laatste Della Rovere-paus, Sixtus IV, overleed. Hoewel zelfs Lorenzo de Medici zijn zoon geen kardinaal had kunnen maken op zijn tiende, hè?’ Rodrigo lacht. ‘Zijn neef was zo gehaat dat de menigte zijn paleis sneller had kaal gestript dan een sprinkhanenplaag. Tegen de tijd dat het conclaaf afgelopen was, stonden alleen de wanden en de balustrades nog.’ Hij schudt het hoofd alsof hij nauwelijks kan onderdrukken hoe vrolijk de herinnering hem maakt.

‘Maar goed, jij zult je hier wel thuis voelen onder het werk van de protegés van je vader.’ Hij richt de blik omhoog naar het fresco op de achtermuur van de cel: een groepje elegante figuren, zo gracieus dat ze nog steeds lijken te bewegen onder de hand van de schilder. ‘Dat is toch van die Botticelli?’

‘Sandro Botticelli, ja.’ De stijl is de jonge Florentijn even vertrouwd als het Onzevader.

‘Wat een getalenteerd man! Het is prachtig hoeveel... hoeveel vlees hij in de geest weet te krijgen. Ik vond altijd al dat paus Sixtus buitengewoon veel geluk had dat hij deze schilder kon binnenhalen, vooral gezien het feit dat hij drie jaar eerder een samenzwering had opgezet om Botticelli’s beschermheer, jouw vader, om te brengen en de hele familie De Medici uit te roeien. Gelukkig ben jij te jong om je die gruweldaad te herinneren.’

Maar niet zo jong dat hij het ooit mocht vergeten. De vergelding was nog bloederiger geweest dan de aanslag.

‘Gelukkig overleefde hij het en is het hem goed gegaan. Ondanks de familie Della Rovere,’ voegt Rodrigo er glimlachend aan toe.

‘Mijn vader sprak lovend over uw scherpe geest, vicekanselier. Ik weet zeker dat ik veel van u zal kunnen leren.’

‘Ah! Je hebt nu reeds het verstand en de diplomatieke gaven van je vader, merk ik.’ En zijn glimlach gaat over in een schaterlach. De kaars op tafel flakkert in de luchtstroom van zijn adem en de gelaatstrekken

van zijn volle gezicht dansen in het licht. De jongere man voelt een zweetdruppel uit zijn haar omlaag rollen en veegt die weg met zijn hand. Hij houdt er groezelige vingers aan over. De Borgia-kardinaal blijft echter bewonderenswaardig onaangedaan door de hitte.

‘Je moet het me maar vergeven als ik een zekere vaderlijke genegenheid aan de dag leg. Ik heb zelf ook een zoon van jouw leeftijd die advies nodig heeft naarmate hij hoger op de kerkelijke ladder komt. Maar ach, dat weet je natuurlijk. Jullie hebben samen gestudeerd in Pisa. Cesare sprak vaak over je als een goede vriend. En een uitmuntend student retoriek en recht.’

‘Precies wat ik over hem zou zeggen.’

In het openbaar. Niet in privékringen. Nee. Privé werd de aanmatigende jonge Borgia te dicht omringd door zijn Spaanse entourage om vriendschappen te sluiten. En dat was maar beter ook, want hoeveel geld hij ook aan zijn lijf had (en dat was altijd een flinke zak vol; als hij kwam eten kon je amper de stof zien onder alle edelstenen die erop geborduurd waren), een Borgia-bastaard zou sociaal gezien nooit de gelijke zijn van een wettige De Medici. Maar hij was wel slim, zo gevat dat hij in publiek debat tot op het bot kon gaan waarbij hij de argumenten als veelkleurige draden uit zijn brein vandaan trok, totdat zwart wit leek te worden en fout nog slechts een grijstint was. Zelfs de loftuitingen van zijn leraren leken hem te vervelen: hij zat meer in de taveernes dan in de studiezalen. Maar goed, hij was zeker niet de enige die die fout maakte.

De jonge De Medici is blij met de schaduwen om hen heen. Hij zou dergelijke gedachten niet graag aan het daglicht blootstellen. Hoewel het embleem in het wapen van de Borgia's een stier is, weet iedereen dat de sluwheid van de vos in de familie zit.

‘Ik bewonder in elk geval je toewijding en deugdzaamheid, kardinaal.’ Rodrigo Borgia buigt zich naar hem toe en legt zachtjes een hand op zijn knie. ‘Dat zal zwaar tellen bij de gratie Gods.’ Hij is even stil. ‘Maar niet in de annalen van de mens, vrees ik. De trieste waarheid is dat we in enorm corrupte tijden leven en zonder een paus die de troep hongerige wolven om hem heen weet te weerstaan, zal de paus noch Italië overleven.’

Waar de rug van zijn hand een dik stuk vlees lijkt, zijn zijn vingers verrassend elegant, spits en goed gemanicurd. Heel even dwalen de

gedachten van de jongeman af naar de vrouw die dezer dagen het bed met de vicekanselier deelt. Naar verluidt is zij een Venus van vlees en bloed: een melkwitte huid, gouden lokken en jong genoeg om zijn kleindochter te zijn. De roddels zijn doortrokken van walging bij het idee dat zo'n lieflijkheid copuleert met zulk verval, maar afgunst is er ook; hoe snel trekt schoonheid naar de magneet van de macht, hoe een man er ook uitziet.

'Vicekanselier,' zegt hij en hij pauzeert even. 'Als u hier bent om mijn stem te werven...'

'Ik? Nee, nee, nee. Ik ben slechts een lam in deze machtige kudde. Net als jij wil ik niets anders dan God en onze heilige Moederkerk dienen.' En nu sprankelen de ogen van de oudere man. Men zegt dat het temperament van Giuliano della Rovere zo vurig is dat je er vlees bij kunt roosteren, maar dat de Borgia-glimlach pas echt gevreesd moet worden. 'Nee. Als ik mezelf al naar voren schuif, is dat alleen omdat ik dit vaker gezien heb en daardoor vrees dat een patstelling ons in minder capabele handen dan de mijne kan drijven.'

Giovanni staart hem aan, verwonderd over de macht van een man die zo schaamteloos kan liegen en tegelijk de indruk kan wekken dat hij vanuit zijn hart spreekt. Is dat dan zijn geheim? De laatste dagen heeft hij hem aan het werk kunnen zien en heeft hij opgemerkt hoe onvermoeibaar de oudere man tussen de groepjes andere mannen heen en weer beweegt, hoe hij de eerste is die de ouderen naar hun cel helpt of aangeeft dat hij nodig moet als de onderhandelingen vastlopen en er nieuwe impulsen nodig zijn. Het is een aantal keer gebeurd dat de jongeman de latrines binnenkwam en het gesprek direct stilviel. En bijna altijd is de vicekanselier daar dan, knikkend en stralend boven zijn dikke buik met zijn geval losjes in de hand, alsof het een volkomen natuurlijke positie is voor Gods kardinalen onder elkaar.

Binnen in de cel voelt de lucht zwaar aan. 'Moeder Maria en alle heiligen bij elkaar, als we niet oppassen koken we langzaam gaar, net als Sint-Cyrinus.' Rodrigo wuift zijn gezicht op theatrale wijze koelte toe, grijpt dan in zijn gewaad en haalt een glazen flesje met een rijkversierde zilveren dop tevoorschijn. 'Kan ik je iets ter verfrissing aanbieden?'

'Nee, nee, dank u.'

Hij steekt een vinger in het flesje en smeert zich royaal in. Terwijl de

geur van jasmijn tot de jongeman doordringt, herinnert hij zich dat hij daar de afgelopen paar dagen zweempjes van heeft opgevangen – en van een aantal andere geuren – in de openbare ruimten. Zou elk kamp, als een meute honden, herkenbaar zijn aan zijn eigen geur?

De kardinaal steekt met veel omhaal het flesje terug onder zijn gewaad terwijl hij opstaat om te vertrekken. Plotseling lijkt hij zich echter te bedenken.

‘Giovanni, ik denk dat jij zozeer een zoon van je vader bent dat het je niet kan ontgaan wat hier aan de hand is. Daarom zal ik je iets zeggen wat ik niet openbaar gemaakt heb.’ En hij buigt zijn forse lichaam om het gezicht van de jongeman dichterbij te naderen. ‘Schrik niet. Zie het als een eerbetoon aan je familie dat ik deze les met je deel: hoe je bepaalde zinnen kunt beïnvloeden als de lucht zo zwaar wordt als stinkkaas. Della Rovere kan deze verkiezing niet winnen, hoe hij er nu ook voor lijkt te staan.’

‘Hoe weet u dat?’ zegt de jongeman snel, want zijn verrassing – en wellicht gevleidheid – overstemt de terughoudendheid waar hij zich toe verplicht acht.

‘Dat weet ik omdat ik niet alleen kan tellen, maar ook in het hart van de aanwezigen heb gekeken.’ Hij glimlacht, maar straalt nu minder vrolijkheid uit. ‘In de volgende stemronde zal het kamp van Della Rovere meer stemmen winnen, waardoor hij Sforza zal inhalen, maar niet genoeg om de overwinning zeker te stellen. Dan zal Ascanio Sforza in paniek raken. Hij zou overigens zelf geen slechte paus zijn, al zou hij Milaan zodanig steunen dat Florence – en jij – hem niet zou kunnen aanvaarden. En zijn paniek is terecht. Want als Della Rovere paus wordt, gaan zijn gunsten naar degenen die het meest betalen. En het geld dat hij gebruikt om stemmen te kopen is niet eens van hem. Weet je waar het vandaan komt? Uit Frankrijk! Stel je voor. Een Italiaanse kardinaal, gekocht door Frankrijk. Dat gerucht heb je vast wel gehoord. Grove laster, denk je wellicht? Alleen is in deze stad de laster meestal minder smerig dan de waarheid.’ Hij slaakt een overdreven zucht. ‘Het zou natuurlijk rampzalig zijn: een buitenlandse macht op de pauselijke troon. Dus om zijn rivaal onderuit te halen zal Ascanio Sforza zijn keus op mij laten vallen.’

Hij pauzeert alsof hij de woorden wil laten bezinken.